

de vinpoot- samen met de alpenwatersalamander dominant, ongeacht de bezonning. Ook in Frankrijk doet deze situatie zich voor, de kleine watersalamander is daar zeldzaam en alleen te vinden in prachtige, grote, goed in de zon gelegen wateren.

ver-vinpoting

In de concurrentieslag tussen de kleine watersalamander en de vinpootsalamander spelen

schaduw en verzuring blijkbaar een belangrijke rol. De vinpootsalamander kan zich namelijk nog voortplanten in water dat voor de kleine watersalamander te zuur en te beschaduwd is. Het is dus goed denkbaar dat de verbossing en verzuring in Nederland een eventuele opmars van de vinpootsalamander mogelijk maken. In hoeverre het veranderende klimaat hierbij een rol speelt is niet duidelijk.

VUURSALAMANDER NU OVERAL GEVOLGD

De vuursalamander wordt momenteel op alle bekende, en een aantal potentiële, vindplaatsen gemonitord. Nederlands bekendste én grootste populatie in het fraaie Bunderbos wordt al jaren gevolgd en is sinds 1997 in het Meetnet opgenomen. Vanaf 2002 is vuursalamanderexpert Rob Gubbels ook regelmatig te vinden langs de zijbeken van de Geul, waar de vuursalamander ook voorkomt. Ook Natuurmonumenten neemt hier een beek voor haar rekening. In de omgeving van Heerlen wordt nog een, waarschijnlijk uitgezette, populatie gevolgd. In Twente en de Achterhoek wordt er op diverse kansrijke plots uitgekeken naar deze prachtige landsalamander.

Zeldzaam

In Nederland geldt de vuursalamander als één van de zeldzaamste amfibieën. Dat verandert echter zodra we de grens met België of Duitsland passeren: daar komt de vuursalamander algemeen voor in de heuvels van de Ardennen en de Duitse middelgebergtes en kan daar plaatselijk zelfs zeer talrijk zijn. Maar zelfs hier ben je, net als in Nederland, erg afhankelijk van de weersomstandigheden voor het zien van een vuursalamander.

Aantallen

Hoewel de vuursalamander in Nederland dus geldt als grote zeldzaamheid, is dat niet af te lezen aan de aantallen die Rob Gubbels scoort op zijn route in het Bunderbos. Gemiddeld worden hier per bezoek

zo'n twintig volwassen salamanders gezien, dit kan op topnachten oplopen tot een veelvoud hiervan! Dat dit bos zo'n hotspot is voor vuursalamanders is helaas iets te bekend. Momenteel lijkt de populatie veel last te ondervinden van verstoring als gevolg van herpetologische privé-excursies. De aantallen op de andere vindplaatsen in Zuid-Limburg liggen veel lager. Rondom de verschillende zijbeken van de Geul ziet Rob per bezoek gemiddeld zo'n vijf dieren. En dat is onder gunstige omstandigheden. Rob maakt zich dan ook zorgen om deze populatie. Al zo'n twintig jaar zijn de aantallen hier zo laag, terwijl er niet of nauwelijks voortplanting wordt vastgesteld. In het telgebied bij Heerlen worden slechts bij uitzondering meer dan twee dieren per bezoek gezien. Van de telgebieden in Twente en de Achterhoek wordt de soort recent niet gemeld. En dat terwijl de dichtstbijzijnde populaties over de grens in Duitsland slechts enkele kilometers verderop liggen. Sommige van deze populaties kennen zelfs dichtheden die vergelijkbaar zijn met die van het Bunderbos.

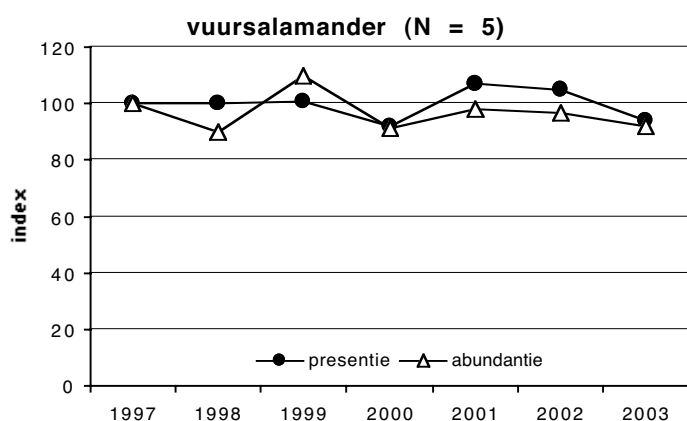
Giftig

De geelzwarte vuursalamander is giftig. Het gif zorgt er samen met de opvallende kleuren voor dat de vuursalamander maar weinig natuurlijke vijanden heeft. Het gif zorgt er tevens voor dat schimmels en bacteriën geen kans krijgen op de huid van de salamander. Het gif wordt bij een aanval uitgescheiden door de paratoïden en door een rij klieren die over de rug loopt. Uit deze laatste kan het gif wel zo'n twee meter ver gespoten worden.

De larven en juvenielen hebben het niet zo gemakkelijk, zij zijn nog niet giftig en worden door o.a. watersalamanders gepredeerd. Ook loopkevers, spitsmuizen, ratten en ringslangen behoren tot de vijanden van larven en juvenielen.

Anders monitoren

In tegenstelling tot alle andere amfibieën wordt de vuursalamander geteld langs een traject: een kansrijke route die tijdens geschikte weersomstandigheden wordt gelopen. Dus eigenlijk

de methode die we kennen van het Meetnet Reptielen. Dat heeft natuurlijk alles te maken met de leefwijze van deze landsalamander. Slechts bij grote uitzondering zul je een volwassen vuursalamander in het water zien, het zijn slechte zwimmers. Natuurlijk leven de duidelijk herkenbare larven wel aquatisch en zetten drachtige vrouwtjes hun larven af in water maar het leven van de vuursalamander speelt zich hoofdzakelijk op het land af.

Onder geschikte omstandigheden kunnen langs zo'n route tientallen adulte vuursalamanders worden geteld, elders in Europa een normaal verschijnsel (zoals de paddentrek bij ons) maar in Nederland een zeldzaamheid waar de even zeldzame vuursalamander-monitoorders om te benijden zijn.

Weersomstandigheden zéér belangrijk

Voor het vinden van vuursalamanders is het zaak om tijdens de juiste weersomstandigheden te gaan zoeken. Alleen bij een voldoende hoge luchtvochtigheid en temperatuur is het lonend vuursalamanders te tellen. Ook bij een teveel aan wind blijven de dieren in hun hol. De beslissing om te gaan monitoren is dan ook vrijwel altijd een ad hoc beslissing. De tijd van het jaar speelt eveneens een grote rol in de trefkans; in Nederland zijn de meeste vuursalamanders gezien in de periode augustus-september wanneer er gepaard wordt. In het voorjaar maart-april worden normaliter de larven afgezet en worden er dus ook wat meer (vrouwelijke)vuursalamanders gezien. Afgelopen jaar waren de weersomstandigheden voor het waarnemen van vuursalamanders dan ook uiterst belabberd. Het was nauwelijks

*Om een vuursalamander voor de voeten te kunnen lopen moet je van regenachtige nachten houden.
Foto: Ingo Janssen.*

mogelijk een avond uit te zoeken met voldoende hoge luchtvochtigheid om de dieren uit hun schuilplaatsen tevoorschijn te laten komen. De indexen laten dan ook een kleine afname zien (zie fig. 1).

Honkvast

De vuursalamander is erg honkvast, z'n leven speelt zich voornamelijk af in directe omgeving van zijn "woonplaats"; een hol, gang of spleet. Bij geschikte weersomstandigheden wordt dit hol verlaten, daarbij kunnen zij zich enkele honderden meters van hun hol verwijderen. Tegen het vallen van de ochtend keren zij dan weer terug naar hun vaste verblijfplaats. Als de dieren zich 's nachts erg ver van huis wagen wordt "overdag" onder een steen of stronk en keren de nacht erna terug naar huis.

SCHEPNETTEN BESCHIKBAAR

Daar de handel niet voorziet in een geschikt schepnet voor het vangen van amfibieën en vissen, heeft RAVON zelf een stevig schepnet laten fabriceren. Het net is tot grote tevredenheid al twee jaar intensief in gebruik door veldwerkers van RAVON. Het net is 55 x 75 cm groot en 60 cm diep, met een steel van 2 meter (totale lengte 255 cm). Het netmateriaal is zeer sterk, met een maaswijdte van 6 mm. Het netwerk wordt beschermd door een

rubberen rand. Het net is niet demontabel, maar past toch in vrijwel elke auto. De kosten bedragen 60 euro. Het net is af te halen in De Bilt of in Nijmegen.

Indien u interesse heeft, kunt u telefonisch of per e-mail uw bestelling doorgeven bij Frank Spikmans (f.spikmans@ravon.nl, 024-3653258). De voorraad is beperkt.....wees er dus snel bij!